

OSNOVA ŠTÚDIE

Slovenské pôdohospodárstvo v dlhšom časovom horizonte

(2030 – 2050)

(Prognóza a vízia vývoja slovenského pôdohospodárstva v agropotravinárskom priestore Európskej únie)

- 1. Cieľom štúdie** je vypracovať pravdepodobné alternatívy vývoja trvalo udržateľného, multifunkčného a environmentálne orientovaného konkurencie schopného slovenského agropotravinárstva a lesníctva v časovom horizonte 30 rokov, s víziou ich možného vývoja v dlhšom období. Obsah štúdie má charakterizovať uvedené odvetvia v komplexe ich produkčných a mimoprodukčných funkcií, vrátane vývoja vidieka, regionálne osobitosti, pozíciu v národnom hospodárstve a v spoločnosti určiť možnú a nutnú mieru potravinovej bezpečnosti pri zohľadnení európskych i svetových trendov, vplyvov, globalizácie a definovať dlhodobé záujmy a priority Slovenska v týchto oblastiach z hľadiska vytvárania podmienok pre kvalitnejší život obyvateľstva, ako aj zásady zodpovedajúcej štátnej a v jej rámci agrárnej politiky tvoriacej nástroje podporujúce realizáciu uvažovaných vývojových alternatív.
- 2. Zdôvodnenie potreby spracovania dlhodobého vývoja slovenského agropotravinárstva a lesníctva**

Produkčné procesy a mimoprodukčné funkcie v agropotravinárstve a najmä v lesníctve majú dlhodobú expozičnú i zotrvačnú povahu a účinnosť, mnohofaktoriálne podmieňovanú, široko-spektrálnu pôsobnosť. Preto ich transformácia je časovo náročný proces, v ktorom každý zásah a vplyv môže mať dlhodobé pôsobenie a následky. Lesníctvo potrebuje prognózovať vývoj a jeho predpokladaný stav aspoň na najkratšiu rubnú dobu hospodársky a ekologicky významných lesných drevín. Uvedené skutočnosti vyžadujú ujasniť si, aké agropotravinárstvo a lesníctvo chceme mať a môžeme vytvoriť v dlhšom časovom horizonte, čo ich bude determinovať, aké realizačné podmienky treba vytvárať, ako tomu zodpovedá súčasná agrárna politika, resp. aké môže mať dôsledky jej ďalšia realizácia. V podstate ide o vypracovanie dlhodobej doktríny slovenského

agropotravinárstva a lesníctva, ktoré treba chápať a formulovať ako celospoločenský záujem.

Trvalo udržateľný rozvoj polyfunkčného, environmentálne orientovaného pôdohospodárstva výrazne ovplyvňuje kvalitu života obyvateľstva a rozvoja spoločnosti. Podmieňuje to skutočnosť, že primárne agropotravinárske a lesnícke procesy zabezpečujúce potravinové biotechnické a bioenergetické suroviny sú realizované v otvorenej krajine využívaním základných prírodných zdrojov, a preto aktívne pôsobia na prírodu i životné prostredie, ako aj na ekonomické a sociálne podmienky vývoja vidieka a života jeho obyvateľstva.

Z uvedených funkcií komplexne chápaného pôdohospodárskeho odvetvia vyplýva potreba dlhodobej koncepcie efektívnejšieho využívania a ochrany prírodných i ľudských zdrojov Slovenska, pôdy, vody, lesných ekosystémov a produkčného biologického materiálu pri zohľadňovaní ekologických požiadaviek. Potrebné je sústavne monitorovať a analyzovať produkčný potenciál slovenskej krajiny a očakávané zmeny z hľadiska potrieb a reálnych možností jej ekonomického využívania, sociálnych a environmentálnych funkcií. To kladie kvalitatívne nové požiadavky na včasnú zodpovedajúcu adaptáciu výrobných systémov a technologických postupov v celom potravinovom reťazci i v produkcii biologických, technických a energetických surovín, ale aj zodpovedajúce služby a efektívnejšie vertikálne prepojenia v potravinárskom reťazci, pre čo musí tiež národná veda a výskum vytvárať predstihové poznatkové riešenie pre konkrétne podmienky Slovenska pri tvorivej aplikácii aj svetových poznatkov.

Aktuálnou úlohou je včas transformovať technológie na úspornejšiu spotrebu neobnoviteľných energetických a materiálových vstupov a zvyšovať podiel reprodukovaných zdrojov vytváraných v poľnohospodárstve a lesníctve na krytí energetickej a materiálnej výrobnéj spotrebe.

Vážnou úlohou je predstihovo reagovať na možné pôsobenie očakávaných globálnych i lokálnych klimatických zmien pri tvorbe zodpovedajúceho biologického materiálu a výrobných systémov, vytváraní podmienok na vyššiu vodnú retenčnú schopnosť krajiny, ochranu a racionálnejšie využívanie vodných zdrojov.

3. Strategické zámery a priority v dlhodobom vývoji slovenského pôdohospodárstva

Zvyšovať účasť agropotravinárstva a lesníctva na vytváraní podmienok pre kvalitnejší život obyvateľstva.

- 3.1 Racionálne využívať, ochraňovať a revitalizovať prírodné zdroje pre trvalo výkonné, efektívne, systémovo stabilizované, trhovo flexibilné a environmentálne tolerantné agropotravinárske odvetvie, zabezpečujúce požadovanú, kvalitnú, konkurencie schopnú produkciu potravín, potravinových, technických a energetických biosurovín pri vytváraní novej a účelnej potravinovej bezpečnosti, zachovávaní regionálnej osobitosti a biodiverzity produkčných i krajínových komponentov.
- 3.2 Racionálne využívať lesné ekosystémy, zlepšiť ich tvorbu, stabilitu, revitalizáciu a ochranu, ekonomické, krajínové, vodohospodárske i ďalšie funkcie ako zdroj obnoviteľných surovín, relaxačné prostredie a významný komponent estetiky a kultúry krajiny.
- 3.3 Eliminovať nepriaznivé vplyvy agropotravinárskej činnosti na životné prostredie, zlepšiť ochranu hydrosféry Slovenska.
- 3.4 Eliminovať nepriaznivé vplyvy očakávanej globálnej a lokálnej zmeny klímy a extrémnych klimatických javov na vodné systémy, produkčný potenciál pôd, poľnohospodárskych plodín a lesných ekosystémov, zvýšiť retenčnú kapacitu zrážkovej vody v krajine.
- 3.5 Vytvárať podmienky pre tvorbu, udržiavanie a ochranu ekologickej kvality a estetiky slovenskej krajiny, rozvoj a stabilizáciu osídlenia vidieka, zlepšovanie ekonomických a sociálnych podmienok života pôdohospodárov a vidieckeho obyvateľstva.
- 3.6 Realizovať štátnu a agrárnu politiku, ktorá vytvára ekonomické, legislatívne, sociálne a spoločenské podmienky:
 - pre transformáciu slovenského agropotravinárstva a lesníctva na rovnocenného, akceptovateľného partnera vyspelých krajín pri zachovaní ich regionálnych osobitostí a vytváraní trvalej udržateľnosti,
 - pre konkurenčnú schopnosť slovenského agropotravinárstva a lesníctva v podmienkach globalizácie, európskeho a svetového trhu, ktorá udrží zodpovedajúce výrobné aktivity a zamestnanosť zabezpečujúcu žiaducu úroveň potravinovej bezpečnosti, rozvoj vidieka a environmentálne funkcie týchto odvetví,

- pre pracovníkov v pôdohospodárstve, aby ich práca a kvalita života bola príťažlivá a rovnocenná s pracovníkmi v iných ekonomických odvetviach národného hospodárstva.

4. Vecný obsah strategických zámerov a národných záujmov v dlhodobom rozvoji slovenského agropotravinárskeho sektora

V podmienkach rastúcej globalizácie svetovej ekonomiky a zosilňujúceho sa boja o trhy je štátnym záujmom Slovenskej republiky udržanie produkčne výkonného poľnohospodárstva, zabezpečujúceho celoplošné obhospodarovanie pôdneho bohatstva krajiny.

K naplneniu tohto záujmu je potrebná poľnohospodárska a potravinová politika, zameraná na zmiernenie nevýhod, ktoré pre výrobcov pôsobiacich v poľnohospodárskej prvovýrobe vyplývajú z osobitostí poľnohospodárskej výroby (voči ostatným odvetviám hospodárskej činnosti), ako aj z nevýhod daných menej priaznivými prírodnými podmienkami výroby (v konkurencii s výrobcami iných krajín, s výhodnejšími podmienkami). Táto osobitná podpora v porovnaní s inými hospodárskymi odvetviami, kde prevládajúca hospodárska politika sa zdržiava opatrení obmedzujúcich voľnú súťaž je v zmysle Európskeho modelu poľnohospodárstva prijatého a presadzovaného Európskou úniou zdôvodnená tým, že poľnohospodárstvo súbežne s produkciou trhových výrobkov produkuje verejné statky, ktoré nie sú predmetom trhovej výmeny a náklady na ne nie sú v trhových cenách poľnohospodárom uhrádzané. Zabezpečovanie potravinovej bezpečnosti štátu, ochrana a udržiavanie prírodných zdrojov, udržiavanie kultúrneho rázu krajiny, tvorba rekreačného prostredia, udržiavanie sídelnej štruktúry a ďalšie environmentálne služby.

Primárnym národným a strategickým záujmom je žiaduca miera potravinovej bezpečnosti chápaná ako dostatočná sebestačnosť vo výrobe a ponuke potravín, dostupnosť potravín pre spotrebiteľa, výživová primeranosť. Potravinová bezpečnosť je jednak prostriedkom ochrany voči rizikám, jednak úzko súvisí s celkovou ekonomickou a obchodnou pozíciou krajiny. Spravidla, čím je zahraničná bilancia krajiny nepriaznivejšia, o to vyšší stupeň potravinovej bezpečnosti sa usiluje. Z radu dôvodov, ktoré akceptujú všetky krajiny, je najspoľahlivejším garantom potravinovej bezpečnosti poľnohospodárstvo samotnej krajiny. Pre dosiahnutie stabilnej potravinovej bezpečnosti sa vyžaduje zabezpečenie technologického rozvoja

poľnohospodárskej výroby, primeranosť cien vstupov a výstupov, ako aj investovaného kapitálu a fungujúci systém nákupu a predaja. Z tohto dôvodu je potrebný rozvoj konkurencieschopnej, účelne intenzívnej, avšak environmentálne prijateľnej poľnohospodárskej výroby v priaznivých pôdnych a klimatických podmienkach a rozvoj poľnohospodárstva zameraného na extenzívnejšiu, výraznejšie environmentálne zameranú poľnohospodársku výrobu a na zaistenie udržiavania kultúrneho rázu krajiny a ochrany prírodných hodnôt v nepriaznivých výrobných podmienkach.

Poľnohospodárstvo je aj výrobcom surovín pre spracovateľský priemysel. Podľa svetových prognóz sa bude zvyšovať úloha poľnohospodárstva ako výrobcu obnoviteľných zdrojov energie. Tieto môžu nadobudnúť značný strategický význam v krajine akou je Slovensko, ktorá je odkázaná na dovoz energetických surovín a ktorej produkčný potenciál pôdneho fondu prevyšuje možnosti jeho využívanie pre potravinovú produkciu.

Poľnohospodárstvo vytvára zamestnanosť v iných hospodárskych odvetviach. Na jedného pracovníka v poľnohospodárstve sa viaže 1,3 pracovníka v dodávateľských odvetviach, službách, spracovateľskom priemysle a obchode, čo zvyšuje jeho účasť na tvorbe HDP.

Rozvojom výroby vybraných medzinárodne konkurencieschopných poľnohospodárskych komodít (živý hovädzí dobytok, obilie, slad) je poľnohospodárstvo schopné zvýšiť svoj podiel na celkovom exporte krajiny a stať sa oproti súčasnému stavu významnejším faktorom vytvárania obchodnej bilancie.

Nenahraditeľná je funkcia poľnohospodárstva pri obhospodarovaní a ochrane prírodných zdrojov (pôdy, vody ovzdušia) a udržiavaní ekologickej stability územia, kultúrneho stavu krajiny, ochrany pôvodných biotopov, zachovávaní biodiverzity a ďalších environmentálnych faktorov úzko súvisiacich s poľnohospodárskymi aktivitami.

Poľnohospodárstvo je spoluvytvárateľom rekreačného prostredia pre obyvateľstvo, ktoré využíva odvetvie komerčného cestovného ruchu.

Poľnohospodárstvo podstatnou mierou prispieva k udržiavaniu funkčnej vidieckej infraštruktúry a osídlenia. Disponuje materiálnymi a ľudskými zdrojmi pre počiatkové investície do diverzifikácie ekonomických aktivít na vidieku, rozvoj podnikania v oblasti služieb, remeselnej výroby, obchodu a pod.

Tradičná ľudová kultúra Slovenska je odrazom materiálnych a duchovných stránok roľníckeho života. Národná identita bola na Slovensku dlho spätá s roľníctvom a hospodárením na pôde. Táto väzba národnej identity na pôdu a jej obhospodarovanie pretrváva v duchovných hodnotách Slovenska, treba ju zachovať a ďalej rozvíjať.

5. Vecný obsah strategických zámerov a národných záujmov v dlhodobom rozvoji slovenského lesníctva

Dlhodobé strategické ciele lesníctva vychádzajú z globálnych záujmov ľudstva, ktoré sa orientujú na zachovanie, účinnú ochranu a zveľaďovanie lesov v nadnárodnom a globálnom ponímaní. Postupným napĺňaním týchto strategických cieľov je možné zabezpečiť skvalitnenie a ochranu životného prostredia, dosiahnuť plnohodnotné využitie produkčných možností lesov v prospech ľudstva. Osobitne významné je aj poskytovanie verejných služieb a rozšírenie možností rekreácie a oddychu obyvateľstva.

Strategickým záujmom Slovenska je zabezpečenie a skvalitnenie životných podmienok obyvateľstva. Ich zlepšenie sa prejaví v uspokojovaní požiadaviek spoločnosti na verejnoprospešné funkcie lesov. Vytváranie zdravého životného prostredia znamená posilnenie liečebnej funkcie lesov, ako aj vytvorenie podmienok pre regeneráciu fyzických a duševných síl, čo však nie je možné bez ozdravenia životného prostredia a jeho rozhodujúcej zložky – lesov. Aj SR v súlade s medzinárodnými záväzkami realizuje projekty ozdravných opatrení s cieľom zabezpečiť trvalé obhospodarovanie lesov, ako prostriedku na viazanie a znižovanie obsahu uhlíka v ovzduší a eliminovanie očakávaných nepriaznivých klimatických zmien.

Je nielen národným, ale aj nadnárodným záujmom štátov v Európe optimálne využívanie produkčných schopností a možností lesov. Ide o produkciu, ale aj využitie dreva ako ekologicky čistej a trvalo obnoviteľnej suroviny.

Zabezpečenie týchto nadnárodných cieľov nie je možné bez účasti štátu. Jeho prostredníctvom sa musí uplatniť predovšetkým normatívna funkcia pri tvorbe lesníckej politiky v príprave lesníckej legislatívy a od nej sa odvíjajúcej štátnej správy na úseku lesného hospodárstva. Týmto sa bude sledovať trvalo udržateľné obhospodarovanie lesov, ale aj zabezpečenie lesníckeho vzdelávania, poradenstva, výskumu a kontrolného systému v lesnom hospodárstve.

Nevyhnutná je taktiež podpora lesníckeho výskumu, zameraného na riešenie akútnych i očakávaných problémov zachovania, ochrany a zveľad'ovania lesov. Prostredníctvom štátnych inštitúcií sa zabezpečí aktívne členstvo zástupcov lesného hospodárstva v medzinárodných vládnych a nevládných organizáciách a programoch. Týmto sa vytvoria podmienky plnenia rezolúcií celoeurópskeho procesu a medzinárodných dohovorov. Zabezpečí sa účinnejšia komunikácia, koordinácia a spolupráca medzi rezortmi a nevládnymi organizáciami. Zlepší sa informovanosť verejnosti o lesoch.

V súlade s európskou stratégiou, dlhodobými lesníckymi zámermi sú:

- Trvalá udržateľnosť obhospodarovania lesov a rozvoj ich produkčných a verejnoprospešných funkcií (funkčne integrované lesné hospodárstvo).
- Posilnenie úlohy lesného hospodárstva v krajine a prírode, v hospodárskom a sociálnom rozvoji regiónov a vidieka.
- Konkurencieschopnosť lesného hospodárstva – zvyšovanie jeho ekonomickej efektívnosti využitím prírodného potenciálu, racionálnych technológií a ľudských zdrojov.

6. Tematický obsah vecnej časti prognózy a vízie

6.1 Stručná, ekonomicko-sociálna situácia vo svete, vo vyspelých a rozvojových krajinách, v Európe a jej regiónoch (vrátane globalizačného procesu, populačného vývoja, liberalizácie trhu) predpokladaný vývoj a tendencie, možné determinujúce až limitujúce pôsobenie na ekonomiku Slovenska, jeho agropotravinárstvo, lesníctvo a vidiek.

6.2 Stručná, kritická, ekonomická a spoločensko-sociálna analýza pôdohospodárstva všeobecne, vo vyspelých a rozvojových krajinách v Európe a jej regiónoch, predpokladaných dlhodobý vývoj a možný vplyv na slovenské pôdohospodárstvo, jeho charakter, produkčné a mimoprodukčné funkcie, rozvoj a charakter vidieka, život vidieckeho obyvateľstva, ekologické aspekty, životné prostredie.

6.3 Hlavné, určujúce determinanty v uvažovanom časovom horizonte, ktoré budú ovplyvňovať, príp. limitovať vývoj slovenského pôdohospodárstva – štrukturálne a kvalitatívne požiadavky na potraviny, možná a žiaduca úroveň potravinovej bezpečnosti, vývoj v oblasti nepotravinovej biotechnickej

a bioenergetickej produkcii, environmentálne požiadavky, vplyv globalizačného procesu, svetového a regionálneho agropotravinárskeho trhu, predpokladaný vplyv technického pokroku a vedeckého poznania v oblasti živej prírody, ekonomicko-spoločenské prostredie, požiadavky na zabezpečenie kvality života obyvateľstva Slovenska, v agropotravinárskom a lesníckom prostredí.

6.4 Charakteristika súčasnej slovenskej krajiny, jej potenciálna produkčná schopnosť, podmienky pre mimoprodukčné celospoločenské funkcie (geograficko-klimatická charakteristika, štruktúra kultúr, pôdneho fondu, jeho potencia pre produkčné agropotravinárske a lesnícke využitie, prírodné a životné prostredie z hľadiska ich celospoločenského využitia a pod.).

6.4.1 Predpokladaný prognostický a víziový charakter slovenskej krajiny v uvažovanom časovom horizonte, zmeny v štruktúre kultúr (lesy, trvalé trávne porasty, orná pôda, sady a vinohrady, vodné zdroje), možný dopad zmien na produkčnú výkonnosť, kultúrnosť a estetiku krajiny, retenčnú schopnosť zrážkovej vody, podmienky pre lesnícku a poľnohospodársku produkciu, ich mimoprodukčné funkcie, charakter vidieka, jeho aktivít a života vidieckeho obyvateľstva (ekonomické aktivity, životný štýl, kvalita života).

6.5 Charakteristika súčasného stavu a vývojových tendencií Slovenska v oblasti demografie, ekonomicko-sociálnej situácie a regionálnych osobitostí s ohľadom na podmienky pre agrárno-potravinársky vývoj a rozvoj vidieka.

6.5.1 Predpokladaný prognostický a víziový vývoj v danej oblasti, vrátane vytvárania podmienok (a požiadaviek) pre služby, ktoré môže poskytovať poľnohospodárstvo a lesníctvo, rozvoj vidieckej turistiky a pod.

6.6 Charakteristika súčasného stavu a vývojových tendencií v európskom a svetovom agropotravinárstve a lesníctve.

6.6.1 Predpokladaný prognostický a víziový vývoj v danej oblasti a jeho možný vplyv na vývoj slovenského agropotravinárstva a lesníctva.

6.7 Prognóza vývoja slovenského poľnohospodárstva v uvažovanom časovom horizonte

- charakteristika súčasného stavu,

- predpokladaný vývoj v oblasti pôdneho fondu, rastlinnej a živočíšnej výroby, štruktúry poľnohospodárskych podnikov, koncentrácie výroby, formy vlastníctva,
- regionálna a komoditná špecializácia výroby a ich konkurenčná schopnosť,
- mimoprodukčné funkcie,
- postavenie poľnohospodárstva v národnej ekonomike a v spoločnosti,
- poľnohospodársky manažment a obyvateľstvo, jeho charakter, vzdelanostná situácia, ekonomické, sociálno-spoločenské a kultúrne nároky, postavenie v spoločnosti, kvalita života.

6.8 Prognóza vývoja slovenského potravinárstva a výživy obyvateľstva

- charakteristika súčasného stavu a pravdepodobné varianty ďalšieho vývoja v uvažovanom časovom horizonte.

6.9 Prognóza vývoja v ekonomických a organizačných väzbách v potravinovom reťazci (prvovýroba, spracovanie, distribúcia, obchod)

- charakteristika súčasného stavu a pravdepodobné varianty ďalšieho vývoja v uvažovanom časovom horizonte.

6.10 Prognóza vývoja služieb v oblasti agropotravinárstva

- charakteristika súčasného stavu a pravdepodobné varianty ďalšieho vývoja v uvažovanom časovom horizonte.

6.11 Prognóza vývoja slovenského vidieka, osídlenia a života vidieckeho obyvateľstva

- charakteristika súčasného stavu, pravdepodobné varianty ďalšieho vývoja v uvažovanom časovom horizonte,
- podmienky pre udržanie osídlenia a ďalší rozvoj vidieka (ekonomické, sociálne, kultúrne, kvalita života).

6.12 Prognóza vývoja vzdelávania, vedy, výskumu a vývoja v oblasti agropotravinárstva a lesníctva na Slovensku

- charakteristika súčasného stavu
- zameranie a priority činnosti vzdelávacích a vedeckovýskumných inštitúcií v uvažovanom časovom horizonte,
- perspektívna inštitucionálna a organizačná štruktúra vzdelania a vedeckovýskumných inštitúcií.

- 6.13 Prognóza strategických smerov a priorít štátnej, agrárnej a lesníckej politickej doktríny, ktorá v podmienkach európskej agrárnej a lesníckej politiky, svetovej globalizácie ekonomiky, agrárneho a lesníckeho trhu, umožní realizovať strategické zámery slovenského agropotravinárstva, lesníctva rozvoja vidieka v uvažovanom časovom horizonte.
- 6.14 Riziká a determinanty pravdepodobnosti realizácie prognózovaného vývoja v oblasti agropotravinárstva, lesníctva a rozvoja vidieka
- vnútorné a vonkajšie faktory gnozeologické, technické, ekonomicko-spoločenské a politické.

7. Doplnujúce prognostické materiály

- 7.1 Demografický vývoj slovenského obyvateľstva, predpokladaný regionálny rozvoj, jeho vplyv na vývoj v oblasti agropotravinárstva a vidieka v uvažovanom časovom horizonte.
- 7.2 Prognóza vývoja globálnych a lokálnych klimatických zmien v uvažovanom časovom horizonte, ich predpokladaný vplyv na hydrosféru, krajinu, poľnohospodárstvo a lesníctvo Slovenska, vrátane prevencie eliminujúce nepriaznivé vplyvy týchto zmien.
- 7.3 Prognosticko-víziová úvaha o možnej realizácii súčasných objavov vedy a techniky v agropotravinárstve a lesníctve, vrátane predpokladaného vplyvu na ich vývoj v uvažovanom časovom horizonte.

8. Modely prognózy a vízie slovenského agropotravinárstva, lesníctva a vidieka v uvažovanom časovom horizonte

- vypracovanie alternatív modelov agropotravinárstva, lesníctva a vidieka v uvažovanom dlhodobom časovom horizonte na podklade čiastkových prognóz,
- alternatívy modelov by mali zohľadňovať najmä možné rozdiely vo vývoji kľúčových determinantov podmieňujúcich vývoj a charakter agropotravinárstva, lesníctva a vidieka,
- modely vo svojom vecnom obsahu nebudú kvantifikovať jednotlivé komponenty prognóz, ale definovať ich charakter, strategické komponenty a funkcie, osobitosti a špecifiká v rámci európskeho a svetového agropotravinárskeho a lesníckeho priestoru, z aspektu trvalej udržateľnosti

rozvoja, optimálneho a efektívneho využívania, ochrany a reprodukcie domácich, prírodných a ľudských zdrojov.

- 9.** Súhrn, ktorý vecne, stručne formuluje alternatívy záverov štúdie a charakterizuje uvažované modely slovenského pôdohospodárstva.
- 10.** Zoznam použitých zdrojov pre vypracovanie štúdie.
- 11.** Zadávatel' štúdie, meno slov autorov podkladov a spracovateľov štúdie.
- 12.** Prílohy štúdie.

Spracovali: Ján Plesník, Gejza Blaas, Jozef Konôpka